

Στυλιανός Χ. Τσομπανίδης: «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν Κόσμον»

[Πατριαρχεία / Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)

Στα πλαίσια του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα «Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας (2016-2026): Αποτίμησις καί Προοπτικάί», μίλησε ο Στυλιανός Χ. Τσομπανίδης με θέμα: «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν Κόσμον»: Ορόσημο της ορθόδοξης οικουμενικής μαρτυρίας - Παρακαταθήκη και προοπτικές 10 χρόνια μετά.

Αναλυτικά η ομιλία:

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Κρήτης αποτέλεσε αναμφίβολα κομβικό σταθμό στην πορεία της Ορθοδοξίας μέσα στον σύγχρονο κόσμο. Μετά από μια μακρά πορεία και προσπάθεια, άνοιξε έναν νέο ορίζοντα για την παρουσία και τη μαρτυρία της Ορθοδοξίας, μαζί με τους άλλους χριστιανούς, στον σύγχρονο κόσμο και σε όλη την οικουμένη. Αυτό το κατάφερε υπογραμμίζοντας τη σχεσιακή διάσταση του μυστηρίου της Εκκλησίας, εξετάζοντας το δεσμό που ενώνει τις Ορθόδοξες Εκκλησίες μεταξύ τους και τον ιστό που αυτές ύφαναν με άλλες Εκκλησίες, προβάλλοντας τη συναίσθηση της ευθύνης τους για καταλλαγή και ενότητα, καθώς και τη σημασία τού να συλλαμβάνουν αυτές τα «σημεία των καιρών».

Η απουσία Ορθοδόξων Αυτοκέφαλων Εκκλησιών από τη Σύνοδο και οι όποιες δυσκολίες και παρεκκλίσεις δεν μείωσαν το κύρος των αποφάσεων της Συνόδου. Απεναντίας, αφομοιώθηκαν από αυτή στην καθολικότητα των κριτηρίων της ορθόδοξης παράδοσης, που φέρουν χαρακτήρα υπερεθνικό, πανανθρώπινο και οικουμενικό με κοσμικές διαστάσεις (περιλαμβάνουν δηλαδή όλη τη δημιουργία). Όσο και αν οι αδυναμίες και τα προβλήματα αδυνατίζουν τη φωνή της Ορθοδοξίας και αποδυναμώνουν το ενιαίο σώμα της, αυτή δεν φτωχαίνει θεολογικά και πνευματικά• διατηρεί αλώβητο τον μυστηριακό και σωτηριολογικό χαρακτήρα της και δεν στερείται κοινού λόγου προς τον κόσμο, στου οποίου τις αναζητήσεις, τις αγωνίες και την κραυγή για δικαιοσύνη και ειρήνη παραμένει ανοικτή και ευαίσθητη.

Ιδιαίτερα η απόφαση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου στην Κρήτη για τις «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον» είναι ιστορική και σημαντική, αποτελεί ορόσημο της ορθόδοξης οικουμενικής μαρτυρίας, γιατί:

1. επισήμως επικυρώνει και εμπεδώνει, υπό την επιτυχή προεδρία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου και παρά τους ομολογιακούς παροξυσμούς ορισμένων παραδοσιαρχικών κύκλων και τα πυκνά «σύννεφα» που μαζεύτηκαν πάνω από την Οικουμενική Κίνηση ιδίως τα τελευταία χρόνια, τη βούληση της συνέχισης της ενεργού συμμετοχής της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Οικουμενική Κίνηση, καθώς επίσης και την υποχρέωσή της να διαλέγεται με τον «άλλον», με ανθρώπους άλλων πολιτισμών και άλλων θρησκευτικών πεποιθήσεων.
2. όχι μόνο αποφεύγει να κατατάξει τη Χριστιανοσύνη σε αιρετικές και σχισματικές κοινότητες που απειλούν την Ορθοδοξία, αλλά και υπενθυμίζει ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία πρωτοστάτησε στη σύγχρονη αναζήτηση της ενότητας μαζί

τους και ότι μετείχε στην Οικουμενική Κίνηση αφού αυτή, όπως δηλώνεται ρητά, «οὐδόλως τυγχάνει ξένη πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ’ ἀποτελεῖ συνεπῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως, ἐντὸς νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν».

3. κατέδειξε ότι η συνέχιση και ανάπτυξη των σχέσεων με τον λοιπό χριστιανικό κόσμο μέσω του διαλόγου ενισχύεται από την προσευχή προς τον Χριστό: «Δεόμεθα ὅπως οἱ Χριστιανοὶ ἐργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ, ὥστε νὰ ἀποβῇ ἐγγὺς ἡ ἡμέρα, καθ’ ἣν ὁ Κύριος θὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐλπίδα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ‘γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν’ (Ἰω. 10,16)».

4. ασχολήθηκε (§ 22) με τις ακραίες εκδηλώσεις στους κόλπους της που τείνουν ή συγγενεύουν προς τον φονταμενταλισμό και απειλούν την ενότητά της, καταφέροντας πλήγματα στο σώμα της με κίνδυνο να το καταστήσουν σώμα νεκρό και αντικείμενο προς συντήρηση, ξένο προς τους αγωνιώδεις προβληματισμούς του σύγχρονου κόσμου και αδιάφορο να δείξει σε αυτόν το αληθινό μήνυμα του Ευαγγελίου. Αυτό αποτέλεσε πραγματικά μια νέα εξέλιξη και δυναμική τοποθέτηση της Ορθοδοξίας ενώπιον νέων προκλήσεων.

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται καθαρά ότι στη Σύνοδο ψηλαφείται η Ορθοδοξία που είναι διαλεγόμενη και προσφερόμενη. Η ανάγνωση των αποφάσεων της Συνόδου και των πρακτικών οδηγεί στη διαπίστωση ότι ο διάλογος δεν αποτελεί απλώς μια επιμέρους πρακτική της Εκκλησίας, αλλά συνδέεται με την ίδια την ταυτότητα και την ουσία της • γεγονός που καθιστά σαφές ότι οι διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν συνιστούν συμβιβασμό σε ζητήματα πίστεως, αλλά ούτε και μονόδρομη μαρτυρία χωρίς διάθεση αλληλοπλουτισμού και αλληλοπεριχώρησης. Μια τέτοια αντίληψη θα αναιρούσε την ίδια τη φύση του διαλόγου, επαναφέροντας μια αναχρονιστική λογική διδακτισμού και την «υπεροψία της αληθείας», που εύκολα διολισθαίνει στον προσηλυτισμό. Σε κάθε περίπτωση η μαρτυρία της Ορθοδοξίας είναι «διπλής ωφελείας», είναι μετάδοση και λήψη.

Πέρα από το κείμενο «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον», με το οποίο ασχολούμαστε εδώ, ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτες, ως προς την εδραίωση του οικουμενικού διαλόγου, είναι και οι σχετικές αναφορές στην «Εγκύκλιο» και στο «Μήνυμα» της Συνόδου. Τα δύο κείμενα συμπυκνώνουν τον προβληματισμό και το όραμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, αναδεικνύοντας βασικές θέσεις των έξι επίσημων κειμένων της. Όπως χαρακτηριστικά δηλώνεται σε αυτά, «θεμέλιο τῶν θεολογικῶν μας ἀναζητήσεων ὑπῆρξε ἡ βεβαιότητα ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν ζεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό της. Μεταδίδει τὴ μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀληθείας καὶ προσφέρει σέ ὅλη τὴν οἰκουμένη τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ:

τήν αγάπη, τήν ειρήνη, τήν δικαιοσύνη, την καταλλαγή, τήν δύναμη τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως καί τήν προσδοκία τῆς αἰωνιότητος»[1]. Στην προοπτική αυτή επισημαίνεται ότι «ἡ Ἐκκλησία μας ἀνταποκρινομένη στό χρέος νά μαρτυρεῖ τήν ἀλήθεια καί τήν ἀποστολική της πίστη, ἀποδίδει μεγάλη σημασία στόν διάλογο κυρίως με τούς ἑτεροδόξους Χριστιανούς»[2]. Από την ίδια αφετηρία ἀναδεικνύεται καί ἡ ἀξία του νηφάλιου διαθρησκευτικοῦ διαλόγου, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀναφέρεται, συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση της αμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, της ειρήνης καί της καταλλαγῆς[3]. Ἡ ἀντίληψη αὐτή αποκτά ἀκόμη ευρύτερη προοπτική στο «Μήνυμα» της Συνόδου, τὸ ὁποῖο καταλήγει με τὴ βαρυσήμαντη παραδοχή ὅτι ἡ «Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἄνοιξε τὸν ὀρίζοντά μας στή σύγχρονη πολύμορφη οἰκουμένη. Τόνισε τήν εὐθύνη μας μέσα στόν χῶρο καί τὸν χρόνο, πάντοτε μέ προοπτική τήν αἰωνιότητα» (§ 12).

Μέσα σε αὐτή τὴν προοπτική, ἡ εὐθύνη καί ἡ ἀποστολή της Ὁρθοδοξίας στον 21ο αἰῶνα περιγράφονται ἀπὸ τὴ Σύνοδο ὡς μαρτυρία ἐν διαλόγῳ[4]. Ἢδη στις Συνάξεις των Προκαθημένων τοῦ 2008 καί τοῦ 2014, που ἐντατικοποίησαν τὴν προετοιμασία καί προσανατόλισαν τὴν Ὁρθοδοξία ὀριστικά πρὸς τὴ Σύνοδο, εἶχε διακηρυχθεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐναλλακτική λύση πέραν τοῦ διαλόγου, προκειμένου ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀνταποκριθεῖ στις σύγχρονες προκλήσεις. Ὅλα τὰ παραπάνω συγκλίνουν σε μιὰ ἀντίληψη τοῦ διαλόγου ὅχι μόνο ὡς διαλογικῆς μαρτυρίας ἀλλὰ καί ὡς λειτουργικῆς διακονίας, ὡς «λειτουργίας μετὰ τὴ Λειτουργία»[5], υπογραμμίζοντας τὴν κοινωνικοθητική καί ποιμαντική του ἀναγκαιότητα, καθὼς καί τις ἀντίστοιχες προεκτάσεις του.

Ἡ συνοδική ἀναγνώριση καί κατοχύρωση τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου καί της οἰκουμενικῆς μαρτυρίας ἀποτελεῖ κεκτημένο της προσυνοδικῆς πορείας καί τὴν ἐπίσημη ἐπισφράγιση της. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐξέλιξη που ὀφειλόταν ἱστορικά, δικαιώνοντας μιὰ μακρὰ καί ἐπίπονη προσπάθεια, ὡς βασικὲς συντεταγμένες της ὁποίας εἶχαν ἤδη διαμορφωθεῖ ἀπὸ τις πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου με τις περίφημες Εἰκονοκλίου τοῦ 1902 καί 1904 καί, ἰδίως, με τὴν Εἰκονοκλία τοῦ 1920.

Ἐνῶ ὅμως ἡ Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἀποτελεῖ ἓνα μεγάλο βῆμα ὡς πρὸς τὴν ἐδραίωση τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου, τὸ βῆμα αὐτὸ ἐμείνε μετέωρο. Δὲν μπόρεσε νὰ διασαφηνίσει με πλήρη εὐκρίνεια σε αὐτοὺς με τοὺς ὁποῖους διαλέγεται πῶς βιώνει ἡ Ὁρθοδοξία τὴ σχέση της μαζί τους καί τι εἶναι αὐτοὶ γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴ λεγόμενη «ἐκκλησιολογικὴ πρόκληση».

Ὀγδόντα χρόνια μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐναρξη της Οἰκουμενικῆς Κίνησης ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἐκκλησιολογικὴ θεώρηση τὴν ἄλλων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν εἶναι ἓνα ἄλυτο πρόβλημα καί ἂς ρωτήθηκαν ξανά οἱ Ὁρθόδοξοι ἀπὸ τὴν Εἰδική

Επιτροπή του ΠΣΕ πριν από περίπου 25 χρόνια, με ένα συγκεκριμένο ερώτημα που άγγιζε το εκκλησιολογικό τους νεύρο: «Υπάρχει χώρος για άλλες Εκκλησίες στην ορθόδοξη εκκλησιολογία; Πώς μπορεί να περιγραφεί αυτός ο χώρος και τα όριά του;»[6].

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ήδη από τη δεκαετία του 1990, αναφερόμενο στην «εκκλησιολογική πρόκληση» μπροστά στην οποία θέτει τις Εκκλησίες η συμμετοχή τους στην Οικουμενική Κίνηση και η ύπαρξη του ΠΣΕ ως «κοινωνίας Εκκλησιών», είχε επισημάνει την ανάγκη να διευκρινίσουν οι Εκκλησίες-μέλη την έννοια και την έκταση της κοινωνίας που βιώνουν στο Συμβούλιο, καθώς επίσης και την εκκλησιολογική σημασία της κοινωνίας, που είναι ο στόχος του Συμβουλίου και όχι μία δεδομένη πραγματικότητα. Μέσα στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες και μεταξύ τους υπάρχει ασυμφωνία και οι τοποθετήσεις είναι αμφιταλαντευόμενες και ασυνεπείς, με αρνητικότερα αποτελέσματα όχι μόνο στην κατάθεση μαρτυρίας προς τον έξω κόσμο αλλά και στη συμφωνία με τα ίδια τα λόγια και τις πράξεις τους.

Είναι γνωστό, αλλά αξίζει να το επισημάνω για τη συζήτησή μας εδώ, ότι μετά από έντονες συζητήσεις και πολλές προταθείσες τροπολογίες στο λεγόμενο εκκλησιολογικό κείμενο που έγινε αποδεκτό και υπεγράφη από τη μεγάλη πλειοψηφία των μελών της Συνόδου απαλείφθηκε ο όρος «Εκκλησίαι» (πρβλ. π.χ. §§ 19, 20 και 21) για τον χαρακτηρισμό των άλλων χριστιανικών ολοτήτων και εταίρων στον οικουμενικό διάλογο και η φράση στην επίμαχη παράγραφο 6 έγινε: «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποδέχεται [αντί: αναγνωρίζει] τήν ἱστορικήν ὀνομασίαν [αντί: ύπαρξιν] τῶν μή εὐρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς ἄλλων [προστέθηκε] ἑτεροδόξων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν» (η υπογράμμιση δική μου). Η εγκριθείσα αυτή φράση θεωρήθηκε ασαφής και ανοικτή σε ποικίλες ερμηνείες.

Πάντως, το όλο εκκλησιολογικό θέμα δεν αποσαφηνίζεται και για αυτό πολύ σωστά στο εκκλησιολογικό κείμενο αναφέρεται ότι οι σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς τις άλλες ετερόδοξες Εκκλησίες και Ομολογίες «πρέπει νά στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καί ἀντικειμενικωτέρας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος» (§ 6). Να αποσαφηνιστεί, όμως, όχι μόνο από τους άλλους, αλλά και από τους Ορθόδοξους, όπως ήταν η αρχική πρόταση στο άκρως ενδιαφέρον εισηγητικό κείμενο του 1971: «Η Οικονομία εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία» και στην Α' και Γ' Πανορθόδοξες Προσυνοδικές Διασκέψεις στο Σαμπεζύ (1976, 1986): «Πρός καλήν δέ τοῦ διαλόγου διεξαγωγήν... δέον ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἀποσαφηνίσῃ τὰς ἀρχάς αὐτῆς ὡς πρὸς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν καί καθορίσῃ τήν φύσιν, τήν ἔννοιαν καί τὰ ὅρια ἐν οἷς αὕτη ὀφείλει νά κινηθῇ μελλοντικῶς ἐν τῇ οἰκουμενικῇ ἀποστολῇ

τῆς Ὁρθοδοξίας. Δέον νά διατυπωθῶσι σαφῶς αἱ ἐκκλησιολογικάί ἀρχαί καί νά καθορισθῇ ἡ ἐκκλησιολογική βάση, ἡ προοπτική καί ἡ μεθοδολογία ἀναφορικῶς πρὸς τὰς σχέσεις καί τόν διάλογον ἡμῶν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων».

Μια ειλικρινής και ξεκάθαρη απάντηση θα βοηθήσει τον διάλογο. Ισχύει ακόμη στο ακέραιο η προτροπή του «Πατριάρχη των Διαλόγων» του Παρθένιου του Γ΄ (του μακαριστού Πάπα και Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής): «Χρειάζεται να πούμε ειλικρινά, με θάρρος και τόλμη, και στους εαυτούς μας και σε όσους διαλέγονται μαζί μας, πώς τους βλέπομε, πώς τους νοιώθουμε, τι είναι για μας. Παραδεχόμεθα ότι είναι και αυτοί Εκκλησία; Δεν χρειάζεται η απάντησις να είναι 'ήξεις αφήξεις', ίσως, εάν, και τα παρόμοια. Είναι έξω από την Εκκλησίαν; Είναι μέσα εις την Εκκλησίαν; Να το πούμε ολοκάθαρα. Δεν χρειάζεται να μας πουν οι άλλοι τι σκέπτονται για μας. Για μας η αλήθεια και η αγάπη ζητεί να πούμε εμείς ποια στάση ἔχομε, και πώς τους βλέπομε, χωρίς φόβο και πάθος. Η απάντηση θα βοηθήσῃ τον διάλογο, εἴτε εἶναι θετική, εἴτε εἶναι αρνητική»[7].

Δικαιολογημένα εκφράζεται η απορία ἀπὸ ἐτερόδοξους εταίρους στο διάλογο για πόσο χρονικό διάστημα θα αντέξει η Ορθόδοξη Εκκλησία αὐτή την εὐθραυστη ισορροπία ανάμεσα στην προθυμία για διάλογο και την ἀρνηση κάθε μορφῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀναγνώρισης ἐκτὸς τοῦ σώματός της.

Το θέμα αὐτό, που ἀποτελεῖ ἀπὸ τις πιο σοβαρές προκλήσεις που πρέπει να ἀντιμετωπίσει σύνολη ἡ Ορθοδοξία, συνδέεται με την ἔλλειψη ἐπαρκούς και ἀπροκατάληπτης ἐνημέρωσης τοῦ πληρώματος της Εκκλησίας, κλήρου και λαοῦ, για τα ζητήματα της Οικουμενικῆς Κίνησης. Αὐτή ἡ ἀνάγκη πολὺ σωστά τονίζεται στην παράγραφο 11 της ἀπόφασης της Συνόδου για τις «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον»: «Ἡ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν θεολογικῶν διαλόγων ἀκολουθουμένη μεθοδολογία ἀποσκοπεῖ εἰς τε τὴν λύσιν τῶν παραδεδομένων θεολογικῶν διαφορῶν..., προϋποθέτει δέ τὴν σχετικὴν πληροφόρησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν διαφορῶν ἐξελιξέων τῶν διαλόγων».

Πόσες ὁμως τοπικὲς Ορθόδοξες Εκκλησίαις το ἐφάρμοσαν αὐτό; Πόσα ἀπὸ τα μέλη των Ορθοδόξων Εκκλησιῶν, ἀκόμη και ἀπὸ ἐκεῖνα που ἀσκούν ποιμαντικὸ και θεολογικὸ ἔργο σε ἀνώτερα ἐπίπεδα ευθύνης, ἔχουν ἐπαρκὴ ἐνημέρωση για τα γενόμενα, τα τρέχοντα, τα σχεδιαζόμενα στο χώρο της Οικουμενικῆς Κίνησης; Πόσες Μητροπόλεις πραγματοποιοῦσαν ιερατικὲς συνάξεις για να ἐνημερώσουν τοὺς ἱερεῖς τοὺς για τα θέματα και τὴν πορεία των διαλόγων; Πόσες Μητροπόλεις ἐνημέρωσαν κληρικοὺς και λαϊκοὺς για τὴν Ἀγία και Μεγάλη Σύνοδο και τις ἀποφάσεις της; Τί ἔκαναν οἱ Μητροπόλεις τόσα χρόνια που Οργανώσεις, ομάδες ἱεραρχῶν, κληρικῶν, μοναχῶν και λαϊκῶν, ποικιλῶνυμες και ποικιλόμορφες

παρασυναγωγές, λυμαίνονταν (διάβρωναν, δηλητηρίαζαν) τις εκκλησιαστικές συνειδήσεις στην Ελλάδα, μονοπολούσαν την Ορθοδοξία, την κατανοούσαν με όρους ομολογιακούς, και σε πολλές περιπτώσεις κατάφεραν να τη θέσουν στο περιθώριο της ιστορίας;

Επανειλημμένα έχει επισημανθεί σε διορθόδοξο επίπεδο ότι οποιαδήποτε προσπάθεια αναζήτησης της χριστιανικής ενότητας και καταλλαγής δεν θα έχει αποτελέσματα, εάν δεν ξεκινάει από τη «βάση», από τη «ρίζα προς τα επάνω» σε κάθε τόπο, σε κάθε ενορία, σε κάθε Μητρόπολη, σε κάθε αυτοκέφαλη Εκκλησία. Όπως εύστοχα και με διορατικότητα είχε τονισθεί από την Ορθόδοξη πλευρά στη Γενική Συνέλευση του ΠΣΕ στην Καμπέρα (1991), η συμβολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο οικουμενικό όραμα «δύναται να διαρθρωθεί και να εκπληρωθεί μόνον όταν αυτή συμμετέχει εις την βάσιν» και η συμμετοχή της θα ήταν περισσότερο αποτελεσματική «εάν εδίδετο μεγαλύτερα προσοχή εις τον καταρτισμόν κληρικών και λαϊκών ανδρών και γυναικών εις τα οικουμενικά θέματα». Η παράκαμψη μεγάλου μέρους του λαού και του κλήρου και η έλλειψη ενημέρωσής του είναι οι κυριότεροι λόγοι που οδηγούν στην αδιαφορία και την άρνηση της Οικουμενικής Κίνησης. Σε αυτό οφείλεται και η παράλυση κάθε προσπάθειας για δράση και εφαρμογή αυτών που αποφασίζονται. Ήταν ευκαιρία κατά τη μετασυνοδική πορεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας δέκα χρόνια τώρα, να αλλάξουν τα πράγματα και να γίνουν αυτοδιορθωτικές κινήσεις στο θέμα αυτό. Δεν είναι αργά. Είναι καιρός να βελτιωθούν οι εσωτερικές σχέσεις, να ξεπεραστεί η ιεραρχική δομή και να αναζητηθούν τρόποι για την έκφραση της συλλογικότητας στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Με άλλα λόγια είναι ευκαιρία να καλλιεργηθεί και να ανθίσει το «μυστήριο της συνυπευθυνότητας», δηλαδή της συνοδικότητας σε όλα τα επίπεδα και τα πεδία της εκκλησιαστικής ζωής παρά τις υπάρχουσες προσώρας δυσχέρειες.

Διαφορετικά, όπως έχει παρατηρήσει ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος ήδη από το 1983 (ως Μητροπολίτης τότε Φιλαδελφείας), «διατηρώντας το λαό μακριά από τις σχετικές διαδικασίες, εκείνοι που επιθυμούν να μην επιχειρήσουν τα τολμηρά και αποφασιστικά βήματα προς τη χριστιανική καταλλαγή και ένωση, θα έχουν όλη την άνεση να επικαλούνται ως «άλλοθι», την «ανωριμότητα», την «άγνοια» και το «ανέτοιμον» του λαού. Μήπως αυτό δεν ισχυρίστηκαν οι ακραίοι κύκλοι που δεν επιθυμούσαν την πραγματοποίηση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου;

Γίνεται, επομένως, φανερό ότι η πορεία προς τη χριστιανική ενότητα δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς ουσιαστική συμμετοχή της εκκλησιαστικής βάσης, αλλά και χωρίς ενημέρωση και καλλιέργεια συνοδικού φρονήματος. Η Ορθόδοξη Εκκλησία καλείται, ιδιαίτερα στη μετασυνοδική πορεία που άνοιξε η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, να ενισχύσει τη συνοδικότητα σε όλα τα επίπεδα της εκκλησιαστικής

ζωής. Είναι, τέλος, μια ευκαιρία ο συνοδικός θεσμός να καταστεί σταθερή παράμετρος της πορείας της Ορθοδοξίας, ώστε να καλλιεργηθεί βαθύτερα ο συνοδικός τρόπος ζωής και η συνυπευθυνότητα μέσα στο εκκλησιαστικό σώμα.

Όταν ο συνοδικός τρόπος ζωής λειτουργεί σωστά, δηλαδή συλλογικά και συμμετοχικά σε όλα τα επίπεδα, τότε «το 'σώμα' ενεργεί δια της Συνόδου και η Σύνοδος υπέρ του 'σώματος'», τότε το πλήρωμα της Εκκλησίας γίνεται πραγματικός θεματοφύλακας της ορθόδοξης πίστης και της κατά Χριστόν ζωής· περιφρουρεί την ενότητα και την αλήθεια και δραστηριοποιείται δυναμικά μέσα στον κόσμο και, μέσα από τη συνοδική της ζωή και την ενότητα του εκκλησιαστικού σώματος, καταθέτει την αυθεντική ορθόδοξη οικουμενική μαρτυρία προς τον σύγχρονο κόσμο.

Φωτό: Νίκος Παπαχρήστου

-
1. Βλ. «Μήνυμα», Εισαγωγή. Πρβλ. «Εγκύκλιος», Εισαγωγή
 2. Βλ. «Μήνυμα» § 3. Πρβλ. «Εγκύκλιος» § 20.
 3. Βλ. «Μήνυμα» § 4 και «Εγκύκλιος» §§ 17 και 18.
 4. Βλ. «Εγκύκλιος», VII. Η Εκκλησία: μαρτυρία εν διαλόγω, § 20.
 5. Βλ. «Εγκύκλιος», § 6, «Μήνυμα», § 2.
 6. Βλ. «Τελικό κείμενο της Ειδικής Επιτροπής για τη συμμετοχή των ορθοδόξων στο Π.Σ.Ε.» στο: Π. Βασιλειάδης (επιμ.), Ορθόδοξη Θεολογία και Οικουμενικός Διάλογος, εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα: 2005, 207-270, εδώ σ. 215, § 16.
 7. Μητροπολίτης Καρθαγένης Παρθένιος, «Η ορθόδοξος πορεία εις τους θεολογικούς διαλόγους», στο: Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης, τόμ. Α', Αθήνα 1987, 265-271, εδώ σ. 266-267.